

De heer **Van Hattem** (PVV):

Dan kom ik eigenlijk tot de crux: de praktische waarde is niet zo groot. Dus die verschikkingen die u erbij haalt, die terecht te allen tijde voorkomen moeten worden, die voorkomt u niet met een symbolisch stukje wetgeving. En dat is nou net het probleem. U maakt hele zware woorden voor het aanpassen van dit grondwetsartikel. En als ik dan zeg "het moet beperkt worden tot de kern van iedereen is voor de wet gelijk", waar wij gewoon pal achter staan, zegt u dan dat de voorstanders van een beperkte formulering in de zeventiger jaren, bijvoorbeeld Piet van der Sanden van de KVP, die destijds pleitte voor een beperkte formulering van dit grondwetsartikel, dus al die mensen die daar toen voor waren, ook helemaal in het foute niet-rechtsstatelijke stramien zaten?

De **voorzitter**:

Tot slot, de heer Kox.

De heer **Kox** (SP):

Ik zag dat vooral bij Martin Bosma terug, dat Piet van der Sanden nu een soort getuige à charge of à décharge — het ligt eraan hoe je het bekijkt — van de PVV is geworden. Maar Van der Sanden was lid van de KVP, en later heeft het CDA ingestemd met artikel 1, in zijn nieuwe formulering, van de Grondwet. Dus wij spreken daar al die brave katholieken niet op aan. Ook die hebben ingestemd met dit voorstel. En ga er nou niet van maken dat er toen een grote strijd was waarin de linkse Joop den Uyl tegen de klippen op de rechtsen aan de kant heeft gedrongen. Dat is helemaal niet aan de orde geweest.

De **voorzitter**:

Nu gaan we echt een stuk debat herhalen. Dat gaan we niet doen. Gezien de tijd, geen interrupties meer op dit moment. U heeft nog een stuk te gaan? Dan geef ik u daar graag de gelegenheid voor.

De heer **Kox** (SP):

Dank u wel, voorzitter. Ik was gestopt met "we zijn er nog lang niet met de bestrijding van discriminatie", en ik denk dat we het daar bijna allemaal wel over eens zijn hier.

Mijn fractie is blij dat de oorspronkelijke tekst van de initiatiefwet, die sprak van "hetero- of homoseksuele gerichtheid" op verzoek van mijn partijgenoot Jasper van Dijk is veranderd in "seksuele gerichtheid". De oorspronkelijke tekst van 2010, hoe goedbedoeld ook, zou alweer tot een schijn van uitsluiting van sommigen van de bescherming van artikel 1 kunnen leiden. De nieuwe formulering, waar ook de verdedigers van het initiatiefvoorstel voorstander van zijn, is breder en daarmee beter.

Voorzitter. Het voorstel zoals dat er nu ligt, krijgt in eerste lezing onze steun. Het zou mooi zal als heel veel fracties vandaag datzelfde besluiten. Ik hoop dat de twijfels die bij sommigen bestaan, vandaag weggenomen kunnen worden. Dat is een fijne uitdaging voor als we straks gaan luisteren naar de eerste termijn van onze Tweede Kamercollega's en de reactie van de minister.

Voorzitter. Mag ik tot slot aan de minister vragen hoe het staat met de door haar in het vooruitzicht gestelde wijziging van de Algemene wet gelijke behandeling en het Wetboek van Strafrecht naar aanleiding van het aangenomen amendement van Jasper van Dijk over het introduceren van de term "seksuele gerichtheid"? Het zou wel fijn zijn als we alles zo veel mogelijk met elkaar laten sporen. Niet omdat dat tot enorme problemen leidt, maar omdat het voor de kwaliteit van de wetgeving fijn is als we zo veel mogelijk dezelfde termen gebruiken. De minister is ermee begonnen, heb ik gezien, maar het duurt al een hele tijd. De vraag is wanneer dat project wordt afgerond en wanneer wij als Staten-Generaal haar wetsvoorstel hierover mogen verwachten.

Voorzitter, ik zie uit naar de reacties op hetgeen ik namens onze fractie heb mogen inbrengen. Dank u wel.

De **voorzitter**:

Dank u wel, meneer Kox. Dan zijn wij tot slot aangekomen bij de heer Baljeu, die vandaag zijn maidenspeech zal houden. U weet dat er dan geen interrupties zullen komen. Hij zal spreken namens de fractie-Otten.

De heer **Baljeu** (Fractie-Otten):

Voorzitter. Vandaag behandelen we het initiatiefwetsvoorstel voor de uitbreiding van non-discriminatiegronden in artikel 1 GW. De eerste stappen voor dit initiatiefvoorstel werden in 2010 genomen. Daarna gebeurde er vele jaren niets met dit initiatief, omdat de initiatiefnemers uit 2010 niet werden herkozen tijdens de Tweede Kamerverkiezingen van 2012. Zo zie je maar hoe belangrijk individuele personen kunnen zijn bij de totstandkoming van politieke vernieuwing. Met deze overtuiging heb ik mijzelf ook jaren ingezet, samen met een aantal mensen hier in de zaal, om in een hecht team te werken aan de broodnodige politieke vernieuwing met als doel het realiseren van moderner en beter bestuur van Nederland. Zoals we helaas allemaal weten, is dit initiatief vervolgens verprutst door een geradicaliseerde narcist, geholpen door een stel overambitieuze baantjesjagers zonder politiek benul.

Voorzitter. Artikel 1 van onze huidige Grondwet is indirect terug te voeren op onze eerste Grondwet van 1798, de Staatsregeling voor het Bataafsche Volk. Pas in 1983 werd het huidige artikel 1 opgenomen in onze Grondwet. Tot die tijd werd artikel 1 gevormd door de tekst die u hier op de schoorsteenmantel van de Ridderzaal kunt lezen, de tekst uit de Grondwet van 1848. Maar de zogenaamde Staatsregeling van 1798, de eerste grondwet van Nederland, laat nog steeds diepe sporen na in onze huidige Grondwet. Elke burger werd gelijk voor de wet zonder onderscheiding van geboorte, bezit, stand of rang en kreeg vrijheid van meningsuiting, drukpers, vergadering en godsdienst. De scheiding tussen de vertegenwoordigende, de uitvoerende en de rechterlijke macht, evenals de scheiding tussen kerk en staat, werd vastgelegd in de Staatsregeling. Dit was in 1798 een enorme modernisering van Nederland.

Vandaag is de uitbreiding van de non-discriminatiegrond uit artikel 1 GW uit 1983 aan de orde, namelijk de uitbreiding met "handicap" en "seksuele gerichtheid". Volgens de initiatiefnemers en de minister is nu het moment van constitu-

tionele rijpheid gekomen om deze uitsluitingsgronden op te nemen in artikel 1 van de Grondwet. Onze fractie onderkent de constitutionele rijpheid van deze uitsluitingsgronden. Discriminatie op grond van handicap en seksuele gerichtheid is uiteraard onacceptabel. Tegelijkertijd roept dit ook de vraag op naar "een gebed zonder end en willekeur", zoals iemand dat zei tijdens de behandeling van dit voorstel in de Tweede Kamer. Er kunnen ook allerlei andere redenen zijn waarom mensen gediscrimineerd kunnen worden, die nu niet opgenomen zijn in artikel 1, ook niet na toevoeging van de nieuwe uitsluitingsgronden. Mijn vraag aan de indieners en de minister is of die een lagere prioriteit hebben.

Voorzitter. Dan komen we op de horizontale en de verticale werking van artikel 1. Verticaal wil zeggen: tussen de overheid en de burgers. Horizontaal betreft de werking tussen burgers onderling. Hoe zien de indieners deze horizontale werking in de praktijk functioneren?

Voorzitter. Vervolgens komen we op het punt van de rechtsbescherming. De minister onderscheidt bij artikel 1 GW drie soorten rechtsbescherming: rechtsbescherming tegen de wetgever, maatschappelijke rechtsbescherming en rechtsbescherming door de rechter. Hoe zien de indieners en de minister in de praktijk deze rechtsbescherming vorm krijgen nu de rechter op grond van artikel 120 van de Grondwet de wetten niet mag toetsen aan de Grondwet en er in Nederland geen grondwettelijk hof is, dit in tegenstelling tot de meeste andere ons omringende landen?

Voorzitter. Tot slot wil ik graag aandacht vragen voor de wisselwerking tussen artikel 1 en artikel 3 van de Grondwet. Deze artikelen kunnen moeilijk los van elkaar worden gezien. Artikel 3 van de Grondwet luidt: "Alle Nederlanders zijn op gelijke voet in openbare dienst benoembaar". Als we kijken naar de praktische uitvoering van dit artikel 3, in samenhang met artikel 1, zien we dat in Nederland van alles beter kan. Artikel 1 kent ook politieke gezindheid als een van de expliciete uitsluitingen voor non-discriminatie. Uit de vergelijking met grondwetten van andere landen blijkt dat deze specifieke uitsluitingsgrond, politieke overtuiging, zeer vaak wordt opgenomen in grondwetten. Maar in de praktijk is deze bepaling in Nederland vaak een dode letter.

Neem bijvoorbeeld de burgemeesters in Nederland. Vrijwel allemaal worden zij benoemd uit een kleine vijver van personen op basis van hun politieke gezindheid. Een partij als de Partij van de Arbeid, die slechts 6% van de Tweede Kamerleden uitmaakt, heeft circa een derde van de burgemeesters, waaronder twee van de vier grote steden, Rotterdam en Utrecht. Hetzelfde geldt mutatis mutandis voor partijen als VVD, CDA en D66. Beschikt alleen het partijkader van dit beperkte aantal partijen over het unieke vereiste talent voor dergelijke functies?

Hetzelfde zien we bij de benoeming van bewindslieden. Zeker door de huidige coronacrisis is dat pijnlijk duidelijk geworden. Bewindslieden worden geselecteerd uit een kleine pool van het partijkader van coalitiepartijen. Als de coronacrisis iets heeft aangetoond, dan is het wel dat er brede consensus aan het ontstaan is in Nederland dat we de beste mensen op die posities moeten hebben, met kennis van zaken en met daadkracht.

Voorzitter. Dat hadden de opstellers van de staatsregeling van 1798 al goed gezien. Daar was in artikel 15 over de

vervulling van openbare ambten opgenomen — ik citeer: "De keus van den eenen Burger, boven den ander, is alleenlijk gegrond op meerdere deugd en bekwaamheden". Als er in Nederland ergens sprake zou moeten zijn van positieve discriminatie, is dat wat onze fractie betreft allereerst op het gebied van toepassing van artikel 1 van de Grondwet in combinatie met artikel 3, om het eenzijdige benoemingsproces bij de overheid recht te trekken en daarin vooral mensen op basis van hun bekwaamheden te gaan benoemen in plaats van slechts op hun politieke gezindheid. Wat mijn fractie betreft, is dit een van de allerbelangrijkste prioriteiten bij de formatie van het nieuwe kabinet.

Dank u.

De voorzitter:

Dank u wel, meneer Baljeu. Mijn hartelijke gelukwensen met uw maidenspeech. Vorige maand werd de heer Raven op een en dezelfde dag geïnstalleerd en hield hij zijn maidenspeech. Dat was al een unicum. Het is bij mijn weten ook niet eerder voorgekomen dat iemand op de laatste vergaderdag voor hij afscheid neemt als lid van de Eerste Kamer nog zijn maidenspeech houdt. Die primeur heeft u in ieder geval op uw conto schrijven! Dit unicum heeft ermee te maken dat u tijdelijk lid bent van deze Kamer in verband met het zwangerschaps- en bevallingsverlof van mevrouw Nanninga.

Staat u mij toe om iets van uw achtergrond te schetsen. Sinds 2010 bent u eigenaar van Turning Point, een adviesbureau op het gebied van gezondheidszorg en informatie-technologie. Daarvoor was u onder andere werkzaam als teamleider bij de Koninklijke Landmacht en als manager bij Sikkes International en Getronics. Van 2016 tot 2019 was u betrokken bij de recruitment en training van kandidaat-politici bij Forum voor Democratie. In de zomer van 2019 werd u medewerker van de Fractie-Otten in de Eerste Kamer en in september van datzelfde jaar lid van het partijbestuur van GO, zoals de Fractie-Otten buiten deze Kamer heet. Tot genoegen van meneer Otten mag ik het nu een keer zeggen. Ook uw politieke carrière begon in 2019. Sinds 29 maart van dat jaar bent u lid van de Provinciale Staten van Noord-Holland, eerst namens Forum voor Democratie en sinds mei 2019 als onafhankelijke fractie. Op 15 december 2020 bent u lid geworden van de Eerste Kamer.

Op de website van GO vertelt u waarom u politiek actief bent. Het is volgens u, en ik citeer, "hoog tijd dat ons land beter bestuurd gaat worden en er meer aandacht komt voor de hoofdlijnen in plaats van allerlei bijzaken. Het is tijd voor doortastend optreden." Vandaag gaf u daarvan uw eerste, en tegelijkertijd ook uw voorlopig laatste, proeve in deze Kamer. Ik wens u veel succes met uw andere werkzaamheden in de politiek en binnen uw partij.

Nogmaals van harte gefeliciteerd met uw maidenspeech. Ik schors de vergadering, zodat ik u — op 1,5 meter afstand uiteraard — namens alle collega's kan feliciteren. Ook geef ik uw fractievoorzitter graag de gelegenheid om u persoonlijk te feliciteren. Ik verzoek u zich op te stellen voor het rostrum voor de felicitaties.

Ik verzoek de leden even te blijven zitten.

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.